

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

VEČERNÍČKOVÁ TVORBA V ČESKÉ TELEVIZI

Vendula Šafránková

Bakalářská práce
2008

Fakulta multimediálních komunikací

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Vyšší odborná škola filmová Zlín

akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vendula ŠAFRÁNKOVÁ**

Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**

Studijní obor: **Klasická animovaná tvorba**

Téma práce: **Večerníčková tvorba v České televizi**

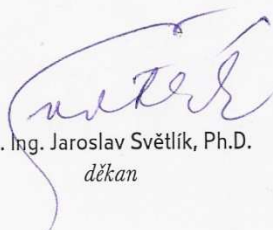
Zásady pro vypracování:

Teoretická část práce je v pevné vazbě, která nedovoluje vyjímání ani vkládání listů.
- Rozsah: min. 20 stran textu na téma: Večerníčková tvorba v České televizi. - nutno odevzdat 3 ks + 1CD s verzí PDF + 1 PDF elektronicky odeslat knihovně UTB. 2. Praktická část Bc.práce zahrnuje: - Bakalářský film, nutno odevzdat na 6 CD - Propagační plakát k filmu - Součástí praktické části je i neomezené množství ilustrací a příloh obsahujících výtvarné návrhy a technický scénář, vše inteligentně prezentováno v deskách.

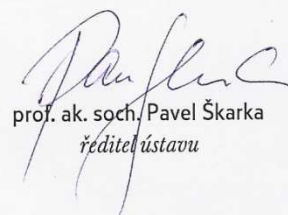
Rozsah práce: viz. Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz. Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná
Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Zdeněk Storch**
Vyšší odborná škola filmová Zlín
Datum zadání bakalářské práce: **7. ledna 2008**
Termín odevzdání bakalářské práce: **12. května 2008**

Ve Zlíně dne 7. ledna 2008

doc. Ing. Jaroslav Světlík, Ph.D.
děkan

prof. ak. soch. Pavel Škarka
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Tématem této bakalářské práce je známý televizní pořad „Večerníček“, vysílaný Českou televizí. Práce charakterizuje povahu, zaměření a specifika tohoto pořadu. Stručně popisuje jeho historii. Je zde výčet některých zásadních děl, vysílaných v pořadu a osobností, které se na jejich tvorbě podílely. Práce se také zamýšlí nad úlohou animované tvorby ve „Večerníčku“ a nad dopadem, který tento pořad na ni měl.

Klíčová slova: family pořad, český animovaný seriál, zahraniční produkce, důležité osobnosti, devalvace české animované tvorby

ABSTRACT

In my bachelor work, I describe the well known TV programme „Večerníček“ (Good night stories) which is broadcast by Czech Television. I analyse the character and specifics of this programme. A brief description of history and important works is given, as well as personalities who participated in their creation. This work also takes into account the position of animation production as a whole in „Večerníček“ (Good night stories) and the affects it had.

Keywords: family programme, Czech animated series, foreign countries production, important personalities, the devaluation of Czech animation production

OBSAH

ÚVOD	6
1 CO JE TO „VEČERNÍČEK“?	7
2 HISTORIE	11
2.1 PŘEDCHŮDCE „VEČERNÍČKU“, ROZHLASOVÝ „HAJAJA“	11
2.2 POČÁTKY VYSÍLÁNÍ „VEČERNÍČKU“ V HRVDM	12
2.3 HRANÉ A LOUTKOVÉ SERIÁLY	14
2.4 ANIMOVANÉ SERIÁLY	16
2.5 ZAHRANIČNÍ PRODUKCE	19
2.6 ROK 1973 – KAŽDODENNÍ VYSÍLÁNÍ	20
2.7 SOUČASNOST	22
2.8 PROGNOZA POŘADOVÉHO TYPU	22
3 VÝZNAMNÍ TVŮRCI	24
3.1 VÁCLAV ČTVRTEK – AUTOR	24
3.2 VÁCLAV BEDŘICH – REŽISÉR	26
3.3 ZDENĚK SMETANA – REŽISÉR	28
3.4 RADEK PILAŘ – VÝTVARNÍK	30
3.5 OSTATNÍ NEMÉNĚ VÝZNAMNÍ TVŮRCI	32
4 NĚKTERÉ OBDOBNÉ POŘADY VE SVĚTĚ	34
4.1 „ROZPRÁVKY NA DOBRÚ NOC“	34
4.2 „SPOKOJNOJ NOČI, MALYŠI!“	35
4.3 „ABENDGRÜSSE“	35
4.4 „ESTI MESE“	36
4.5 POLSKÁ VARIANTA	36
5 POZITIVA A NEGATIVA „VEČERNÍČKU	38
6 ZÁVĚR	39
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	40

ÚVOD

Televizní pořad „Večerníček“ je nejstarším pořadem vysílaným Českou televizí a jeho znělka je jednou z nejznámějších. „Večerníček“ se během let stal také jedním z nejčastěji nejsledovanějších family programů v České televizi a získal si širokou diváckou obec, od těch nejmladších po nejstarší diváky, přesto že je původně určený dětem. Určitě je to díky osobnostem, které se na tvorbě pořadů vysílaných „Večerníčkem“ podíleli a kteří tomuto pořadu vtiskli jeho ojedinělý charakter a povahu.

Právě historie „Večerníčku“ mapuje i historii animované tvorby u nás, protože převážná část pořadů vysílaných „Večerníčkem“ byla animovaná a animovaný seriál se stal specifikem tohoto pořadu. Málokterý z tvůrců animovaných filmů v Česku se nepodílel na tvorbě animovaného filmu či seriálu, který byl vysílán v televizním „Večerníčku“ a byla to opravdu velká jména české animace. Dnes je tento televizní pořad jedním z mála programů, kde můžeme vidět české animované seriály pro děti od našich současných autorů.

Bohužel pořad „Večerníček“ nepřinesl české animované tvorbě pouze pozitiva. Během let začala ustupovat kvalita animovaných děl kvantitě a „Večerníček“ začal poměrně mohutně devalvovat animované umění v naší zemi.

Televizní „Večerníček“ je určitě specifickým pořadem, který u nás nemá obdoby a který ovlivnil několik generací nejen tvůrců animovaných filmů a seriálů, ale v podstatě každého Čecha.

1 CO JE TO „VEČERNÍČEK“ ?

„Večerníček“ je pořad určený dětem starším 4 – 7let, ovšem přiláká k obrazovce děti starší i dospělé, a je vysílaný pravidelně v podvečerních hodinách Českou televizí. Jde o pohádky na „dobrou noc“, které jsou převážně animované a mají charakter epizodických seriálů, to znamená, že každý díl seriálu je ucelený příběh, který spadá pod jednotu celého seriálu. Tuto jednotu charakterizují čtyři hodnoty: jednota hrdiny, jednota prostředí, jednota celého děje a jednota umělecká. Důležitá je také pravidelnost vysílání. V dnešní době je to každý den kolem 19té hodiny večerní na ČT1 a délka pořadu je cca sedm minut včetně znělky, která existuje již 43let. Všechny tyto faktory jsou pro dětský pořad zásadní a bez nich by „Večerníček“ nemohl plnit svou funkci „uspávanky“. Díky pravidelnosti vysílání si ho malý divák lehce zařadí do svého denního stereotypu, je na něj zvyklý a připravený, těší se na něj. Pořad se stane součástí uspávacího rituálu - uvolní možné napětí z právě prožitého dne, zklidní dítě a pomůže naladit příjemnou atmosféru, která je tolik důležitá pro nerušený spánek dítěte.

Již zmíněná znělka je nezbytným prvkem celého pořadu, pomáhá udržet jeho kontinuitu. Malý divák ji má zafixovanou, pamatuje si ji a především pro opravdu malé děti kolem 2 let je to jediné, co si většinou z obsahu „Večerníčku“ zapamatují a co pro ně plní onu „uspávací“, funkci, protože obsah pohádek vnímají více méně jako sled spolu nesouvisejících obrazů postav, které jsou schopny rozpoznávat. Např. autor článku „*Večerníček v ČST*“ (*Některé problémy televizní dramaturgie: z prací posluchačů dramaturgie FAMU, 1. vyd., s. 48, Praha 1975: Státní pedagogické nakladatelství*) Jiří Dufek tvrdí, cit.: „*Při svých návštěvách v celotýdenních mateřských školkách jsem byl svědkem toho, jak pěti a šestileté děti vítají postavu Večerníčka spontánním potleskem a sborově mu odpovídají na pozdrav.*“ To svědčí o tom, že dítě přesně svůj večerní pořad rozpozná, připraví se na něj a ví, co následuje po jeho skončení. Velmi k tomu přispívá i kvalita znělky, která za celou dobu svého vysílání neztratila na působivosti. Scénář napsal dramaturg Milan Nápravník, výtvarně ji ztvárnil nejen dětmi oblíbený Radek Pilař a natočena byla známým „večerníčkovým“ režisérem Václavem Bedřichem ve Studiu Bratří v triku roku 1965. Hudební doprovod vytvořil skladatel Ladislav Simon. Znělka je jednoduchá, ovšem funkční, a postava chlapce Večerníčka říká dětským hlasem syna tehdejší sekretářky redakce realizace, dnes dávno dospělého, na začátku

znělky „Dobry večer“ a na konci „Dobrou noc“, čímž komunikuje s divákem a pro děti je živější, jak je jasné z výše citované části článku Jiřího Dufka. Děti mu mají tendenci odpovídat, znají ho, je to jejich kamarád, což dosvědčuje i fakt, že večerníčková znělka je nejdéle vysílanou znělkou v České televizi, v níž po letech přibyla pouze barva. Již v polovině šedesátých let děti korespondovaly právě s touto postavičkou, redakce jim na každý dopis, na každou kresbu apod. odpovídala individuálně na pohlednicích / v té době černobílých) s předtištěným textem: Večerníček tě pozdravuje a děkuje za.../ a frekvence odpovídala tak 500 – 800 pohlednic za týden, což byl slušný pracovní úvazek každého do dramaturgie redakce nastupujícího eléva. V rodinách v té době nebylo záznamové zařízení, korespondence tak pro děti představovala jasný a přímý, jediný možný, osobní kontakt.

„Večerníček“ patří k jednomu z nejsledovanějších dětských pořadů v České republice, nejen z důvodů jeho pravidelnosti a vynikající znělky, ale samozřejmě také díky svému obsahu, jímž jsou dnes již převážně animované seriálové bloky minipříběhů, které jsou vytvořeny tak, aby v dítěti rozvíjely jeho osobitou fantazii, z části poučily, vychovávaly a z části pobavily a připravily na čas spánku, což je důležitým faktorem pohádky „před spaním“. Příběh má vždy dobrý konec, mohou v něm vystupovat rozličné charaktery, ovšem ty dobré, správné vyhrávají a zlé skutky jsou povětšinou potrestány. Hlavní postava je vždy kladná, dobrá a morální a nakonec vítězí nad zlem a špatnostmi. Dítě má tendenci se s hlavním hrdinou identifikovat, stává se jeho vzorem a natolik se zapisuje do jeho vědomí, že ho ovlivňuje až do dospělého věku. A právě pohádkový hrdina je vzorem nejlepším. Tomu také přispívá již zmíněná forma seriálových bloků. Malý divák má čas se s hlavním hrdinou dostatečně seznámit a oblíbit si ho. V každém dalším díle ho poznává podrobněji, má čas se s ním sžít a jeho dobrodružství prožívat spolu s ním. Jelikož je však pořad určen malým dětem, povaha postav, kladných i záporných, musí být dobře a jasně charakterizována, zápletka příběhu jasná bez zbytečných peripetií a strana dobra a zla přesně vymezená. Jelikož dítě ztrácí pozornost mnohem dříve než dospělí, ve velmi krátké době 10min musí být řečeno vše, jasně a pochopitelně, a hlavně každý díl musí mít konec. Protože dítě má svého hrdinu rádo, sžívá se s ním, musí v každém díle vidět, že vše dobře dopadlo, že hrdina je v pořádku.

Dobrému vykreslení charakterů a prostředí také slouží vizuální stránka „Večerníčku“. Díky tomu, že jsou „večerníčkové“ seriály zpracovány převážně animovanou technikou, mohou se

odehrávat v podstatě v jakémkoli fiktivním prostředí a době, a hrdiny se klidně mohou stát zvířátka či osoby nadpozemské, což podporuje dětskou fantazii a baví ji. Malé děti se dokážou ztotožnit s postavami zvířátek, které ve svém věku mají rády, dobře se s nimi identifikují a nepřijde jim zvláštní, že se tato zvířátka chovají jako lidé, že mají lidské vlastnosti, že jsou antropomorfovaná. Postavy také často dokážou neuvěřitelné věci, umí kouzlit, přesouvat se v čase atd. To vše animace umožňuje. Ovšem každá animační technika má své zákonitosti a je potřeba vždy vybrat tu vhodnou pro určitý druh příběhu.

Důležitá je také výtvarná stránka seriálu. Výtvarnosti by měly korespondovat s povahou příběhu, s charaktery postav a prostředí. Jelikož malému divákovi pomáhají s orientací v příběhu a s poznáváním charakteru postav, výtvarné pojetí by mělo být stylizované, karikaturní a veselé. Ve výrobě „Večerníčků“ se za celá dlouhá léta vystřídala spousta vynikajících výtvarníků, kteří svým umem jednoznačně přispěli ke kvalitě pořadu. Je velice těžké uvést je všechny, ale určitě mezi ty nejznámější, kteří se zapsali do povědomí široké divácké obce, patří: Radek Pilař, Zdeněk Smetana, Jiří Šalamoun a desítky dalších.

Neméně podstatným aspektem je také výběr vhodného příběhu a jeho úprava pro formu epizodického seriálu. V příběhu nesmí být příliš mnoho postav, aby se v něm dítě snadno orientovalo, musí být dostatečně jednoduchý s pravidly pohádky a také je potřeba ho dobře přepsat tak, aby každý díl seriálu měl svůj samostatný příběh s jasným koncem a aby seriál neztratil jednotný ráz. Důležitá je tedy komunikace autora příběhu s režisérem. Ti musí postavit celý charakter příběhu tak, aby byl pochopitelný a jasný i pro menší diváky a při tom přilákal i ty starší. Příběh musí být nápaditý, humorný ale ne hloupý. V každém jeho díle musí být zápletka i rozuzlení. Známymi, a pro „Večerníčka“ často písíci autory rozhodně byli Václav Čtvrtek, Rudolf Čechura a samozřejmě další. Režiséry: Václav Bedřich, Vlasta Pospíšilová, Ladislav Čapek, Eduard Hofman, Břetislav Pojar, Zdeněk Smetana, Jaroslav Boček a mnoho dalších. Je opravdu těžké vyjmenovat všechny osobnosti, které se na výrobě všech „Večerníčkových“ seriálů podílely. Výše vyjmenovaní umělci jsou pouze stručným výčtem autorů těch nejoblíbenějších seriálů.

Důležitou profesí, která ovlivňuje celou kvalitu „Večerníčku“ je profese dramaturga. Dramaturg v podstatě „Večerníčkový“ seriál vymyslí, najde vhodného autora, režiséra, výtvarníka, animátora, filmový štáb a zadá výrobu. Je na něm, aby odhadl budoucí kvalitu

---

seriálu, zadal ho správným lidem, kteří se daného tématu dobře zhostí, a nadále dohlížel na celou výrobu. Dramaturg je také spojkou mezi štábem a vedením České televize a musí si umět svůj nápad obhájit. Je velice těžké vybrat vhodné téma a vhodný příběh tak, aby uspokojil mladou diváckou obec a zvýšil sledovanost. Není náhodou, že se „Večerníček“ vysílá právě kolem 19té hodiny. Není to jen pro to, že to je doba, kdy chodí děti spát, ale také proto, že hned po něm začínají Televizní noviny a jelikož je Večerníček oblíbený i dospělými diváky, je to dnes typický „family program“, předpokládá se, že dospělí po „Večerníčku“ zůstanou při sledování právě programu ČT1.

Televizní pořad „Večerníček“ si získal širokou diváckou obec, od úplně nejmenších svou působivost, apolitičnost, humornou nadsázku a povětšinou i celkovou kvalitu, ve které byl vyráběn. Snad i proto přežil všechny změny, byť jeho vývoj se ani zdaleka neobešel bez problémů a peripetií. Což však není předmětem této práce. A pak ještě jeden důvod byl zásadní: český animovaný film byl, a zvláště ten určený dětem, vždycky optimální vývozní artikl uznávaný celou Evropou, a jako takový byl zdrojem devizových zisků pro ČST (tedy televizi do roku 1989), a dá se říci, že v některých letech i vývozním artiklem nejvýznamnějším.

2 HISTORIE

2.1 Předchůdce „Večerníčku“, rozhlasový „Hajaja“

Přímým předchůdcem televizního pořadu „Večerníček“ se stal pořad Československého rozhlasu s názvem „Dobry večer, děti“, který je známější spíše pod názvem „Hajaja“, což je jméno jeho hlavního hrdiny. Tento pořad v éteru poprvé zazněl 2. 1. 1961 a velice rychle si získal širokou posluchačskou obec, jistě také díky Vlastimilu Brodskému, který po celý první rok propůjčoval „Hajajovi“ svůj hlas. Už od počátku vysílání pořadu se dramaturgie zaměřila na moderní českou autorskou pohádku, kterou reprezentovali autoři 20. – 30. let jako např. Karel Čapek, Jiří Wolker či Karel Poláček nebo Vladislav Vančura a samozřejmě mnoho dalších autorů. Za 60. – 70. léta je to tvorba Václava Čtvrťka, Miloše Macourka či Jana Hanzlíka. Jednotlivé pohádky byly spojovány postavami vypravěčů, po Hajajovi následoval např. Hajadán, Kajetán, Papoušek Pépé, Makový mužíček aj. Podstatní jsou také interpreti, jejichž hlasem postavy vypravěčů mluvily, jsou mezi nimi jména opravdu špičkových českých herců, např. František Filipovský, Karel Höger, Jan Tříska či Jana Brejchová.

Obrovskou oblibu diváků si „Hajaja“ získal jednoznačnou orientací na moderní – a v drtivé většině i původní, pro rozhlas psanou pohádku, která se vyznačovala fantaskními a pohádkovými motivy vplétanými do zlyrizované skutečnosti s osobitou groteskností, kterou herečtí interpreti uměli náležitě podat. Bohužel tento způsob tvorby i humoru začal být po určitém čase příliš stereotypní a dramaturgie začala uvažovat o zařazení lidových pohádek, českých i světových. Kladla také důraz na pořady, které děti vybízely ke spolupráci a byly interaktivní, např. „Pohádková pošta“ Františka Nepila a další. Postupem času se dramaturgie rozhlasového pořadu „Hajaja“ začala potýkat s úbytkem diváků, kteří si oblíbili televizní „Večerníček“ a snažila se mladé posluchače přitáhnout k rozhlasovým přijímačům větší žánrovou a obsahovou pestrostí. Těžko však pouze auditivní „Hajaja“ mohl konkurovat audiovizuálnímu „Večerníčku“, který přitahoval růzností pořadů, technologiemi zpracování a uměleckými možnostmi. Proto rozhlasový „Hajaja“ koncem šedesátých let zanikl.

Díky „Hajajovi“ si děti i dospělí zvykli na pravidelnou večerní pohádku „na dobrou noc“, a tím měl „Večerníček“ v podstatě vyšlapanou cestu, protože diváci ho přijímali jako jinou formu již známé rozhlasové „uspávanky“. Podstatná je také zkušenost s tvorbou televizních

pořadů pro děti, tradice československého animovaného filmu a hlavně spolupráce s vynikajícími autory, kteří se podíleli na tvorbě rozhlasového „Hajaji“, kde získali cenné zkušenosti, a stáli u zrodu „Večerníčku“, jako např. Václav Čtvrtek a Olga Hejná. Ovšem televizní „Večerníček“ neměl tak okamžitý a naprostý nárůst sledovanosti jako „Hajaja“ a to hlavně z důvodu vysílacího času, prvních 18 měsíců svého působení byl vysílán pouze jeden den v týdnu a to v neděli, na rozdíl od „Hajaji“, který šel v rozhlasu každý den v týdnu, a jeho náplní byly vzájemně nesouvisející pohádky, tím pádem divákovi připomínaly jiné dětské pořady, vysílané v jiných denních časech a dítě si tak nemohlo vytvořit potřebnou kontinuitu a zařadit si „Večerníček“ do svého každodenního stereotypu. Proto trvalo delší dobu, než si divácká obec zvykla a stalo se to v podstatě až tehdy, kdy se zvýšil počet vysílacích dnů v týdnu a byly uvedeny první seriály, naštěstí velmi kvalitní a úspěšné.

2.2 Počátky vysílání „Večerníčku“ v HRVDM

V sobotu 2. ledna 1965, v 18 hodin a 45 minut se na prvním programu Československé televize poprvé objevila znělka „Večerníčka“ a následovala úplně první pohádka „Kluk a kometa“ a její autorkou byla Olga Hejná. Od 10. ledna 1965 až do 8. 9. 1966 se pak „Večerníček“ objevoval každou neděli, poté mu přibyl druhý vysílací den v týdnu – čtvrtek, kdy se vysílají většinou pořady zahraniční produkce a vedle jednotlivých pohádek se objevují náznaky větších cyklů, např. pět pohádek o pradědečkovi, které napsal P. Rada a které byly uváděny o vánočních svátcích. V té době lze sledovat širší dramaturgické koncepce, do kterých spadá např. polský desetidílný seriál M. Terlikowské „O husičce Balbínce“. V roce 1967 přibývá další vysílací den, kterým se stává úterý. Domácí produkce přichází s dvěma úspěšnými seriály – hraným loutkovým „Broučci“ (podle knihy J. Karafiáta, v režii L. Koutné a s výtvarníkem Z. Podhůrským), a kresleným „O loupežníku Rumcajsovi“ (podle námětu V. Čtvrteka, režie L. Čapek, výtvarník R. Pilař). Také později uvádí ploškový seriál „O vodníku Česílkovi“ (námět V. Čtvrtek, režie A. Zapletal, výtvarník J. Lamka), a kreslený „Pohádky z mechu a kapradí“ (námět V. Čtvrtek, režie a výtvarník Z. Smetana) a vysílání hraných „Pavlíniných písniček a povídaček“ M. Volfa a samozřejmě mnoha dalších. V roce 1969 se začíná vysílat i o prázdninách. Nedělnímu vysílání vládne „Pes Filipes a spol.“ americké produkce z dílny Hanna - Barbera a jsou odvysílány „Pohádky ovčí babičky“ (scénář D.

Spanlangová, režie V. Bedřich, výtvarníci V. Bedřich a B. Šiška). Ve čtvrtek kralují Čtvrtkovy pohádky, „O Gulíkovi a Jepince“ (režie L. Koutná) a „O Vítkovi a Majdalence“ a také J. Zemanova „Dobrodružství veverka Zrzečky“ (režie D. Popovičová) a mnoho dalších. V roce 1970 se vysílání rozšířilo o pátek, diváci mohli shlédnout např. seriál francouzské produkce „Klaun Kiri“, z české produkce další Čtvrtkův tentokrát hraný loutkový seriál „O vepřiku a kúzleti“ (režie L. Koutná, výtvarníci R. Pilař a F. Němec) či třeba seriál Františka Kafky „Hup a Hop“. Už v roce 1971 dochází k zásadním dramaturgickým změnám v celkové koncepci „Večerníčku“. Od jednotlivě žánrově vyhraněných dnů, (i když ne úplně striktně dodržovaných), se přechází k systému seriálových bloků a to z důvodů ekonomických, ideově-politických i psychologických, (dítě si může lépe zvyknout na hrdinu, sít se s ním, atd.) Vysílání se rozšiřuje o středu a objevují se seriály pohádek různých národů, např. „Kavkazské pohádky“ či „Severské pohádky“, televize také začíná uvádět známý seriál A. Munkové „Štaflík a Špagetka“ (režie V. Bedřich, výtvarník Z. Smetana) a opět mnoho dalších. V roce 1972 začíná být „Večerníček“ v neděli i na II. programu, většinou reprízy úspěšnějších seriálů, a na I. programu opět přibývá další den, a to pondělí. V tomto roce již mohou diváci sledovat první barevný seriál, kterým je příběh „O vodníku Česílkovi“ a stále se na televizních obrazovkách objevují nové a nové „Večerníčkové“ seriály, např. „Na návštěvě u Spejbla a Hurvínka“ (režie L. Koutná, výtvarník loutek L. Skupa) či kreslená „Maková panenka“ (režie V. Bedřich, výtvarník G. Dubská a V. Bedřich). V roce 1973 se „Večerníček“ vysílá již každý den v týdnu, stává se každodenním programem, je odvysíláno již 365 „Večerníčků“, 312 na prvním a 53 na druhém programu, a přesouvá se na 18. hodinu. Z domácích premiér lze uvést např. „Pinocchiova dobrodružství“ (scénář a režie Z. Sirový, výtvarník I. Houf) či „Neznámkovy příhody“ (scénář B. Nováková podle V. Nosova, režie J. Jaroš, výtvarník Z. Podhůrský). V následujících letech se objevila celá řada nových titulů a hrdinů z domácí i zahraniční produkce, několikrát se změnila vysílací hodina „Večerníčku“ a zrušilo se vysílání na II. programu Československé televize. A toto schéma v podstatě vydrželo až do dnešní doby.

Z tohoto letmého výčtu historie televizního pořadu „Večerníček“ a odvysílaných titulů je jasné, jak obrovská musela být výroba pořadů pro děti a jak každým rokem rapidně narůstala. Zajistit tuto výrobu a její kvalitu stálo nezměrné úsilí několika studií, Bratři v Triku, experimentální studio v Michli, loutkové studia v Bartolomějské ulici, v Nuslích a

Gottwaldově, která byla v období normalizace sloučena do jedné z pěti skupin Krátkého filmu, vedeného ředitelem Kamilem Pixou. Pražská loutková studia byla v této době sdružena pod Studio Jiřího Trnky, na paměť největšího tvůrce loutkových filmů v Česku. Dále byla výroba animovaných filmů podpořena vznikem nového studia v Ostravě Prometheus, a samozřejmě byla i vysílána i tvorba kolegů z Bratislavské redakce VDM. Zde však platil a dodnes platí úzus, že dětem Večerníček jak v Čechách, tak na Slovensku je vždy nabízen v rodném jazyce, tedy po dabingu do češtiny nebo naopak do slovenštiny.

Ve studiích vznikala díla nejen animovaná, ale i hraná, hraná loutková, švenkovaná leporela atd., ať už přímo pro pořad „Večerníček“, tak pro distribuční účely. Značnou část produkce také vyplňovala díla dovážená ze zahraničí, např. USA, Maďarska, SSSR či Polska.

V tak obrovské domácí produkci by bylo jen těžko hledat autora v tvorbě pořadů pro děti a mládež, který se nějakým způsobem nepodílel na výrobě „Večerníčků“. V podstatě každý v této době, od dramaturga, scénáristu, režiséra až po herce, animátora, výtvarníka se nějak podepsal povětšinou na více „Večerníčkových“ seriálech.

2.3 Hrané a loutkové seriály

V úplných začátcích vysílání „Večerníčku“, tzn. v roce 1965, byly podmínky pro natáčení velice skromné. Očekávalo se, že se začnou natáčet krátké příběhy „Hajajovského“ typu, ovšem k dispozici byl jen malý kout se stolem a židlí pro vypravěče a jednu loutku v sokolovně „Na Balkáně“ na okraji Žižkova. Omezena byla také technická vybavenost. Dramaturg Milan Nápravník, kterému bylo natáčení prvního „Večerníčku“ svěřeno, vymyslel jméno tohoto nového pořadu – „Stříbrné zrcátko“. Vypravěčkou se stala Jitka Frantová a jejím loutkovým partnerem byl robot Emílek, který vzniknul podle již známého satirického pořadu pro dospělé „Robot Emil“. Robota hrál živý herec, který byl schován uvnitř loutky v životní velikosti a zevnitř pohyboval loutkou. Tímto hercem byl Jiří Vršťala. Na rozdíl od tohoto pořadu pro dospělé se ten dětský lišil tím, že loutka robotka Emílka byla malá javajka, kterou zespodu vodila ukrytá loutkoherečka a vypravěčka loutce povídala pohádku a komunikovala s ní, jako by loutka byla malé dítě. Vypravovaná pohádka byla většinou doprovázena statickými obrázky či ji ilustrovalo švenkové leporelo. Pořadů, založených na podobném

principu vznikalo více, z důvodů nejen ekonomických ale především časových. Výroba jednoduchého animovaného ploškového filmu zabrala někdy až dva roky, proto bylo těžké vytvořit dostatečný časový předstih výroby před vysíláním. Natáčely se tedy pořady výrobně jednodušší a každý z nich měl svůj vysílací den, aby se do týdne stihl natočit další díl. Aby mohla fungovat forma vysílání „Večerníčku“, jakou ji známe dneska, byl tedy potřeba dostatečný časový předstih a archiv seriálů, které se mohou reprízovat.

Z těchto důvodů tedy počátkem sedmdesátých let vznikaly pořady kombinované, herec komunikující s postavou loutky, pouštěl krátké pohádky či písničky. Pohádky byly většinou loutkové či jednoduše animované ploškovou technikou anebo šlo jen o statické obrázky či leporela, rozpohybovaná kamerou. Z těchto pořadů lze jmenovat již výše zmíněné „Stříbrné zrcátko“ s Jitkou Frantovou a robotem Emílkem, „Pohádky na přání“ s vypravěčkou Štěpánkou Haničincovou a loutkou Čertíka Bertíka. Tento pořad získal v té době velký divácký ohlas a později se natočilo několik volných pokračování pořadu, např. „Bertíkův zvěrokruh“ v roce 1970 a o rok později „Bertíkův pohádkový kolotoč“. Hlas známé postavičky Čertíka Bertíka propůjčila herečka Eva Klepáčová a režisérem těchto pořadů byl Ivo Houf, který se později stal výtvarníkem oblíbených loutkových filmů, např. „Dobrodružství včelích medvídků“ či „Míša Kulička“. Oblíbené bylo také televizní malování s hercem a malířem Milošem Nesvadbou či hrané „Pohádky ze všech koutů světa“.

Vedle těchto kombinovaných „Večerníčkových“ pořadů vznikaly také loutkové seriály, protože ani ty nebyly tak časově náročné na výrobu jako animované seriály a daly se natáčet vždy jen týden dopředu. Jedním z nejznámějších a nejdříve uvedených seriálů byli, i dnes velice dobře známí „Broučci“. Seriál by natočen na Barrandově podle stejnojmenné knížky evangelického kněze a vydavatele Reformovaných listů Jana Karafiáta. Kniha u nás poprvé vyšla roku 1876 a od té doby ji ilustrovalo nespočet vynikajících výtvarníků, např. Vojtěch Preissig či Jiří Trnka. Loutkové „Broučky“ natočila známá režisérka nejen loutkových filmů Libuše Koutná podle scénáře Anny Juráskové, výtvarně se na nich podílel Zdeněk Podhůrský a postavičky namluvili vynikající čeští herci: Jaroslav Marvan, Karel Höger, František Smolík, Blanka Waleská, Karolína Slunéčková a další. Seriál byl na svou dobu velmi výrobně náročný, sedm dílů se na Barrandově ve speciálně prostavěném atelieru natáčelo několik měsíců, a byl především výtvarně velmi zajímavý, ale i loutkoherecké výkony členů

loutkoherecké skupiny VDM a několika hostů z předních pražských loutkových divadel byly výjimečné. Podhorského loutky i exteriérové stavby barrandovského specialisty Dvořáka byly zdařilé, jen je škoda, že se seriál točil černobíle, barva na tuto literární předlohu prostě k dispozici nebyla. Přesto byl seriál prodán do zahraničí a všude byl oceňován pro své nesporné loutkářské kvality. Ovšem v té době musely být vyškrtnuty některé části textů, respektive ty, kde se objevovaly modlitby, které tehdejší režim „neskousl“. Přesto seriál skoro okamžitě po prvním odvysílání, bylo to v roce 1967 o Vánocích, získal mnoho příznivců z řad divácké obce a Libuše Koutná a Anna Jurásková za něj dostaly vyznamenání z rukou tehdejšího ředitele Československé televize – Jiřího Pelikána. Seriál „Broučci“ byl znovu natočen v roce 1989 vynikající režisérkou Vlastou

Pospíšilovou v technice animované loutkové s výtvarnem Jitky Walterové. Mimo „Broučky“ vytvořila režisérka Libuše Koutná mnoho dalších loutkových seriálů vyrobených přímo pro „Večerníčka“, z nichž lze uvést např. Čtvrtkovy pohádky „O vepříku a kúzleti“ či loutkový „O Gulíkovi a Jepince“ nebo dvě třináctidílné řady známého „Spejbla a Hurvínka“.

2.4 Animované seriály

Pro pořad „Večerníček“ jsou však nejvíce typické animované seriály, které postupem času ve vysílání převládly. Ať šlo o filmy určené pro distribuci či seriály, vytvořené přímo pro televizní „Večerníček“. A právě ty animované „večerníčkové“ seriály se staly nejvíce reprízovanými a nejoblíbenějšími. Snad právě proto, že ruční animace má v naší zemi dlouholetou tradici, v podstatě od roku 1926, kdy vznikl první český kreslený film „Zamilovaný vodník“ (Hermína Týrlová, Karel Dodal), a také pro schopnost humoru a satiry českých umělců, kteří tímto způsobem reagovali na různé totalitní režimy v Česku, např. „Pérák a SS“ (Jiří Trnka). Z těchto příčin se tuzemský animovaný film nestal pouze záležitostí dětskou, ale získal si širokou diváckou obec i v řadách dospělých.

Animované seriály vysílané ve „Večerníčku“ byly vytvořeny mnoha různými animačními technikami. Pro televizní pořad „Večerníček“ je jednou z nejužívanějších technik metoda *kresleného filmu*. Jednotlivé pohybové fáze se rozkreslují na průhledné folie, které se většinou následně kolorují a poté jsou snímány trikovou kamerou, zavěšenou kolmo nad snímacím

stolem. Fáze jsou díky průhledným foliím snímány přímo na pozadí. Tato technika není tak časově i ekonomicky náročná, protože není potřeba nákladná dílna a animace se dá urychlit větším počtem fázařů, proto většina nejznámějších „Večerníčkových“ seriálů byla vytvořena touto technikou, např. „O loupežníku Rumcajsovi“ (námět V. Čtvrtek, režie L. Čapek, výtvarník R. Pilař), „Pohádky z mechu a kapradí“ (námět V. Čtvrtek, režie a výtvarník Z. Smetana), „Maková panenka“ (námět V. Čtvrtek, režie V. Bedřich, výtvarník G. Dubská) či „Bob a Bobek“ (režie V. Bedřich, výtvarník V. Jiránek).

Další technikou je *ploškový* neboli *papírkový film*, kterému se tak říká proto, že části loutek jsou vystříženy z papírů a jsou ploché. Pomocní výtvarníci namalují části loutek a pohybové fáze na papír a po vystřížení jsou spojeny plochými klouby, aby byly dobře hybné. Ty se animují na animačním stole s přítlakem či bez a snímají se trikovou kamerou zavěšenou přímo kolmo nad stolem. Ani tato animační metoda není dílensky a výrobně příliš náročná, a proto jí byla vytvořena celá řada „Večerníčkových“ seriálů, jako např. „O chytré kmotře lišce“ (podle pohádky J. Lady, režie E. Hofman, výtvarník J. Lada), „Pohádky o mašinkách“ (režie E. Hofman, výtvarník F. Freiwilling), „Dášeňka“ (podle knihy J. Čapka, režie B. Pojar, výtvarník M. Štěpánek) či „O zvířátkách pana Krbce“ (režie Václav Bedřich, výtvarník V. Renčín).

Pro „Večernička“ méně využívanou technikou je metoda *poloplastu* neboli *reliéfní film*, který je velice náročný na dílenskou výrobu. Natáčí se sice podobně jako *ploška*, na animačním stole s trikovou kamerou upevněnou kolmo nad ním, ovšem liší se ve zpracování loutek a scény. Ty jsou reliéfně modelovány, odtud název *reliéfní film*, a působí trojrozměrně. Tento pocit umocňuje scéna, která je postavena jako multiplán, tím vzniká efekt prostoru a hloubky. Výroba je také velice pracná díky nutnosti vytvořit všechny fáze pohybu loutek již v dílně, proto musí být animátor u výroby od úplného počátku. Pro časovou i ekonomickou obtížnost nejsou *ploškové* seriály ve vysílání „Večerničku“ tak obvyklé, jedním z mála je „Cvoček astronautem“ (scénář H. Sýkorová, J. Lamka, režie a výtvarník J. Lamka).

Poslední a neméně obtížnou animační technikou je *loutkový film*. Trojrozměrné loutky hrají v trojrozměrném prostředí a jsou snímány trikovou kamerou. Nejvíce ze všech animačních

technik připomíná *loutka* natáčení se živými herci. Loutky jsou speciálně vyrobeny pro animaci, mají kovové kostry s utahovatelnými klouby a k podložce jsou připevněny šrouby. Scéna je trojrozměrná a v podstatě stejná jako scéna hraného filmu. Je jasné, že tato *loutková* technika je výrobně velice náročná. Stojí opravdu spoustu práce, peněz i času natočit *loutkový* seriál, z těch vysílaných v pořadu „Večerníček“ můžeme jmenovat např. „A je to“ (režie L. Beneš, výtvarník V. Jiránek) produkovaný sesterskou Bratislavskou VDM či „Jája a Pája“, tento seriál původně režíroval L. Beneš, který bohužel během natáčení zemřel a režii převzal animátor seriálu F. Váša se supervizí B. Pojara. Výtvarníkem byl J. Tippman.

Ovšem všechny animační techniky se dají samozřejmě kombinovat, čehož se často využívá. K nejobvyklejším kombinacím patří *kreslenka s ploškou* a *poloplast s loutkou*. Tím se dá docílit různých efektů či zjednodušení a urychlení natáčení.

Jedním z prvních animovaných seriálů vysílaných v pořadu „Večerníček“ byl třinácti dílný seriál „O loupežníku Rumcajsovi“ (námět V. Čtvrtek, režie L. Čapek, výtvarník R. Pilař) poprvé uvedený dne 5. 11. 1967. Tento seriál si získal oblibu skoro okamžitě a to nejen díky námětu Václava Čtvrťka a scénářům Anny Juráskové a Milana Nápravníka, a který se líbil i dospělým asi pro originalitu námětu a krásný, typicky „Čtvrtkovský“ jazyk, ale i díky výtvarnu Radka Pilaře, který svůj osobitý rukopis uplatnil v mnoha animovaných seriálech vysílaných ČST. V roce 1968 se dne 7. 4. začíná vysílat seriál „O vodníku Česílkovi“ (námět V. Čtvrtek, režie A. Zapletal, výtvarník J. Lamka) a dne 6. 10. prvních třináct dílů „Pohádek z mechu a kapradí“ (námět V. Čtvrtek, režie a výtvarník Z. Smetana). Ačkoli námět psal stejný autor a scénář skoro stejní scénáristé jako pro seriál „O loupežníku Rumcajsovi“, povaha tohoto příběhu je jiná, mnohem lyričtější, což je dáno především tím, že Křemílek s Vochomůrkou jsou vlastně skřítki, zatím co Rumcajs je bytost veskrze lidská. Přesto si, stejně jako výše zmíněný seriál, získal velkou oblibu a to nejen dětského publika. Roku 1969 je ode dne 12. 10. odvysílána celá série „Pohádek ovčí babičky“ (scénář D. Spanlangová, režie V. Bedřich, výtvarníci V. Bedřich a B. Šiška). Dalším seriálem, který režíroval Václav Bedřich, byl „Psí život“, později přejmenovaný na „Štaflíka a Špagetku“, výtvarně se na něm podílel Z. Smetana a „Maková panenka“ (námět V. Čtvrtek, režie V. Bedřich, výtvarník G. Dubská), vysílaný v roce 1972. Ve stejném roce také ČST uvedla pokračování oblíbeného

seriálu o loupežníku Rumcajsovi „O loupežnickém synku Cipískovi“ (námět V. Čtvrtek, režie L. Čapek, výtvarník R. Pilař).

Tyto první animované seriály vysílané v pořadu „Večerníček“ měly okamžitý a dnes se potvrzuje, že i dlouholetý divácký úspěch. Nutno říci, že k tomu svým způsobem dopomohla i osobnost amerického režiséra a animátora Gene Deitche. Přijel do Prahy ze svého studia v New Yorku v roce 1959 a rozhodl se tu žít a natáčet vlastní filmy. Za svůj kreslený film „Munro“, natočený v Československu v americké produkci, získal v roce 1960 Oskara. Díky tomu získal Barrandov zakázky na desítky dílů populárních amerických seriálů, např. „Pepík námořník“ či „Tom a Jerry“. Díky nim se čeští animátoři a režiséři hodně naučili a získali mnoho cenných zkušeností. Mohli pak naprosto profesionálně vytvářet vlastní animované filmy a seriály, které jsou vynikající jak po animační, tak po výtvarné a scénářistické stránce a ve světě jim může málo co konkurovat.

2.5 Zahraniční produkce

V podstatě už od začátku vysílání televizního „Večerníčku“, tzn. od roku 1965, mohli diváci sledovat filmy či seriály zahraniční produkce. Velice často šlo o příběhy, které měly mnohem delší stopáž, než bylo sedm minut určených pro pořad „Večerníček“. Příběhy se pak rozstříhávaly a pouštěly po částech, aby vyhovovaly požadavkům „Večerníčku“. Zahraniční produkce byla opravdu bohatá, z mnoha různých států bývalého východního i západního bloku a je pozoruhodné, že i po roce 1968 vysílal „Večerníček“ animované seriály americké produkce.

V roce 1966 se ve čtvrtek, což je den, který dramaturgie určila na vysílání zahraničních pohádek v televizním pořadu „Večerníček“, objevují jednotlivé pohádky z Polska a SSSR, dva příběhy „kapitána Pöttkena“ z NDR a desetidílný polský seriál M. Terlikowské „O husičce Balbínce“. O dva roky později vysílá ČST „Příhody mluvících zvířátek“ z NDR a v roce 1969 vládne nedělnímu vysílání, kdy neděle byl den vyhrazený speciálním pohádkám, americký „Pes Filipes a spol.“ (autoři W. Hanna, J. Barbera), který se v tomto roce objevuje ve dvaceti sedmi pokračováních. Z produkce amerického studia Hanna&Barbera nakoupila dramaturgie ČST několik dalších seriálů, např. dnes dobře známý seriál „Méd'a Béd'a“ či

„Kocour Fous“ a „Pes Filipes“, v originále „The Hucklbarry Hound“. V roce 1970 byl odvysílán francouzský seriál „Klaun Kiri“ (autoři F. a J. Imageovi). Rok 1971 je rok zásadnějších změn v celkové dramaturgii televizního pořadu „Večerníček“. Systém jednotlivých žánrově vyhrazených dnů přechází k systému seriálových bloků a to z mnoha důvodů. Jedním z nich jsou i seriály a filmy zahraniční produkce, protože autorská práva k nim jsou velice krátkodobá a dochází buď k neúnosně malému odstupu mezi premiérou a reprízou či k časovému překročení těchto autorských práv. V tento rok se vysílá francouzský seriál „Saturnin“ (scénář a režie Jean Tourane). O rok později si diváci již mohou vychutnávat některé „Večerníčky“ barevné. Setkávají se s polskými seriály „Náš děda“ a „Kozlík Matěj“. Také je odvysílán australský seriál „Rámusíci“, v originále The Cleangers. V roce 1973 se na československých televizních obrazovkách objevuje známý italský seriál „Calimero“ (Tony Pagot), francouzský pořad „Pepa Bublina“ a kanadský seriál „Co je co“. V příštích letech vysílá ČST dodnes známé hrdiny polského seriálu „Bolek a Lolek“, francouzský seriál „Viktor, Horác a Honzík“ (autor Jean Image) a sovětský seriál „Jen počkej, zajáci!“.

Z výše uvedeného výčtu je patrné, že zahraniční produkce měla a má ve „Večerníčku“ své zastoupení, ovšem domácí výroba převládá (asi 80%), což je patrné i z bilance „zahraničního obchodu“, protože vždy se české animované seriály vyvážely více, než byl dovoz zahraniční produkce, např. „Pohádky z mechu a kapradí“, ještě černobílé, zakoupily televizní organizace v Bulharsku, Polsku, SSSR, Jugoslávii, Albánii, Itálii, Norsku, Švýcarsku, NSR, Švédsku, Iráku, Tunisu a mnoha dalších zemí. Naopak naše televize využívala pořadů z Francie, Ameriky, Maďarska, Bulharska, SSSR, Polska atd. Z pochopitelných důvodů nákup ze zemí bývalého východního bloku samozřejmě převládal, rozhodně to platí po roce 1972.

2.6 Rok 1973 – každodenní vysílání

V roce 1973 nastaly ve vysílání televizního pořadu „Večerníček“ zásadní změny. Jeho vysílací čas se změnil na každodenní vysílání a tak je tomu dodnes. Na začátku sedmdesátých let vysílal „Večerníček“ i II. program Československé televize. V dřívější hodinu vysílal pohádky pro mladší děti než I. Program. Naštěstí tento způsob „dvojího“ vysílání dlouho neobstál. Tato metoda byla příliš náročná na výrobu. Nebylo prostě možné vyrábět tolik

seriálů a filmů pro oba programy. Tak tedy zůstalo u každodenního vysílání pouze na I. programu a tak je tomu dodnes.

Také nastala změna v dramaturgii pořadu. Během let se vytrácely hrané a loutkové pořady, zvláště pak kombinované pořady s hercem-vypravěčem, a začaly převládat animované seriály. Jednak se seriál více hodil pro tento typ pořadu, dítě mělo větší možnost seznámit se s hrdinou, zvyknout si a oblíbit si ho, a také výroba už stíhala vysílání a to i přesto, že poptávka byla přímo „nenasytná“. Také bylo již hodně oblíbených animovaných seriálů, které se daly reprízovat a byla zde spousta osobností, v podstatě každý, kdo v animované tvorbě dělal, která se na výrobě programu podílela.

Z nich lze rozhodně jmenovat známou trojici Born-Macourek-Doubrava, která v osmdesátých letech vytvořila dnes už legendární seriál o Machovi a Šebestové a následoval seriál o opici Žofce. Dalším velmi známým a také kresleným seriálem byl „Maxipes Fík“ (scénář R. Čechura, režie V. Bedřich, výtvarník J. Šalamoun). Rozhodně nelze opomenout Zdeňka Milera, který se proslavil svou tvorbou pro nejmenší diváky, hlavně seriálem o Krtkovi a následně seriálem o štěňátku. Z loutkové tvorby je nutno připomenout seriál „A je to!“ (režie L. Beneš, V. Jiránek). V tomto období, tedy třiceti let, vznikla obrovská řada animovaných seriálů, jejichž výčet by zabral několik desítek stran. Výroba byla opravdu mohutná, pracovalo na ni několik animačních studií a ať už to byly filmy či seriály vyrobené pro distribuci nebo ty, které byly dělány přímo pro „Večerníček“, všechny byly nakonec v tomto pořadu odvysílány a mnohokrát reprízovány.

Z „Večerníčkovských“ seriálů je nutno ještě jmenovat „Krkonošovy pohádky“, protože je to jediný seriál, který není animovaný a je dodnes vysílán. Natočila ho režisérka Věra Jordánová podle scénáře Boženy Šimkové v roce 1974. Tento seriál je hraný a nejvíce ze všeho připomíná studiovou pohádku České televize. Dnes je to však velmi známý a oblíbený seriál, který už byl mnohokrát reprízovaný.

2.7 Současnost

Dnes se v pořadu „Večerníček“ setkáváme již se známými seriály, které byly vytvořeny v uplynulých třiceti letech. Archív České televize je v tomto směru velice bohatý a výroba takového animovaného seriálu stojí opravdu hodně peněz. Natáčí se už jen sporadicky, zvláště filmů či seriálů pro distribuci těžce ubývá a pro animovanou tvorbu se stává „Večerníček“ bohužel poslední záchranou. Ovšem Česká televize na ni nepouští příliš mnoho financí a seriály pak trpí nižší kvalitou.

I přesto se v této nešťastné situaci našli talentované osobnosti, které posunuly dětský animovaný seriál zase o kus dál. Určitě jím je Jan Balej s loutkovým seriálem „Hroši“ či režisérka Jaroslava Havetová, která natočila velmi zajímavý a originální seriál „Z deníku žáka 3. bé aneb Edudant a Francimor“, k jehož kvalitě určitě přispěl výtvarník Vratislav Hlavatý. To jsou však kvalitní výjimky. Také je dnešním hitem dotáčet nové série již známých seriálů, takže vznikla nové série Boba a Bobka, Maxipsa Fíka, Macha a Šebestové či Pata a Mata. Někdy to není úplně šťastné řešení. Při natáčení nových sérií se používá mnohem modernější techniky a postupů než před třiceti lety a seriál tak ztrácí určitý oblíbený rukopis. Také náměty a scénáře nejsou vždy dobré a nekorespondují s příběhy a charaktery původních seriálů.

Ve vysílání „Večerníčku“ se objevují i seriály svým způsobem netradiční, např. vytvořené technikou počítačové animace či dokumentární s živými zvířaty. Seriál „Tuláček“ natočil Václav Chaloupek v roce 1997 a hlavní roli hrálo živé lišce, které v každém díle provází komentář. Přesto že seriál byl v koncepci „Večerníčku“ v podstatě cizím elementem, bylo to něco nového, neobvyklého. Ale seriál se chytil a Václav Chaloupek pak natočil mnoho dalších pokračování s různými zvířátky.

2.8 Prognóza pořadového typu

Večerníček patří k nejstarším pořadovým typům ČT a vzhledem k faktu, že dorůstají nové a nově generace dětí, dá se předpokládat, že v rámci „inovací“ se nikdo z osvětlených šéfů televize nebude snažit tento pořadový typ rušit. Může se však měnit jeho obsah, dá se

očekávat, že více než pořady a seriály vysloveně dětské, budou se stále častěji prosazovat pořady „family“ – tedy seriály sledované celou rodinou. Samozřejmě dojde i k pokusům, prosadit změny obsahové a především se dají očekávat změny výtvarné.

Tady je třeba doufat, že televizní pracovníci nepodlehnu módním vlnám inspirovaným počítačovými hrami či dětskými komiksy, dá se však očekávat, že s výjimkou jednotlivostí se tento trend výrazněji neprosadí.

Přesněji řečeno, v televizi se nepochybně prosadí, ale v rámci koncipovaných bloků v sobotních či nedělních ránech pro děti, Večerníček, tím že přechází už třetí generaci, by měl vůči podobným snahám zůstat imunní.

A přiznejme si, že je to dobře.

3 VÝZNAMNÍ TVŮRCI

3.1 Václav Čtvrtek – autor

Václav Čtvrtek, vlastním jménem Václav Cafourek, se narodil 4. 4. 1916, což prý byl právě ten důvod, že si roku 1946 dal pseudonym „Čtvrtek“ a roku 1959 ho přijal za své občanské jméno. Čtvrtek pracoval dlouhá léta jako úředník, nejdříve v Chebu a poté v Praze na Ministerstvu financí. Až v roce 1949 se stal dramaturgem pohádkových příběhů v Československém rozhlasu, pak vedoucím vysílání pro školy a vedoucím vysílání vědy a techniky pro mládež. Od roku 1960 se živil jako spisovatel z povolání. Zemřel roku 1976. Václav Čtvrtek byla osobnost s krásným autorským rukopisem a inteligentním smyslem pro humor. Jeho příběhy jsou velmi poetické, lyrické, něžné i vtipné a zábavné.

Psát prý začal v Chebu, kde se v úřednické práci neuvěřitelně nudil. Několik jeho příspěvků bylo otištěno ve Studentském časopise pod pseudonymem Brvenca a v roce 1940 vydal svůj první humoristický román „Whithors a dítě s pihou“ pod pseudonymem Hugo Prattler. V roce 1945 začal psát pohádky pro svého syna a tím jeho tvorba získala jasný směr k dětské literatuře. Od roku 1946 soustavně publikoval v dětských časopisech, např. Mateřídouška, Sluníčko, Ohníček, Pionýrské noviny či Sedmička pionýrů a také počala jeho spolupráce s Československým rozhlasem, která trvala celý jeho život. Prvním jeho vysílaným pořadem byla scénka „Vrabečkovy trápení s písničkou“ a dále se podílel na skladbě pravidelných pořadů „Nedělní pohádka“ a „Hajaja“.

Pořad „Hajaja“ se začal vysílat v roce 1961 a jméno „Hajaja“ vymyslela Olga Hejná. Většina autorů původně pracovala v redakci vysílání vědy a techniky pro mládež. Celou relaci dostala na starost Vlasta Váňová, manželka Václava Čvrtka, která ji dala Václavu Čvrtkovi, podle jeho slov „za úkol“. On tedy napsal první texty s touto postavičkou a ostatní autoři, mezi nimiž byly třeba takové osobnosti jako F. Hrubín, M. Kubátová či V. Kaplický, ji dotvářeli. Již velice brzy po uvedení nového pořadu do vysílání vycházely v novinách pochvalné kritiky, které psaly o nových, čistě hajajovských pohádkách s osobitým rázem. Dá se říci, že v podstatě na „Hajajovi“ si Václav Čtvrtek se naučil psát krátké pohádky na dobrou noc, které pak uplatnil i v televizním „Večerníčku“. Pro rozhlas psal Čtvrtek i příběhy ze

života dětí a v roce 1956 vyšel knižně výbor těchto příběhů jménem „Doktor Ludva Faust a jiné povídky“.

Knižně také vycházely jeho novely i romány. Roku 1962 „Zlaté pero“, kniha zachycující zážitky a problémy městských dětí, kterou ilustrovala A. Ladová, o rok později „Kosí strom“ s ilustracemi H. Zmatlíkové či „Zlatá lilie“ s ilustracemi Karla Beneše. V roce 1967 byl zfilmován jeho dívčí román „Malá letní romance“, režisérsky se na něm podílel J. Hanibal a scénářisticky O. Hofman. Film se jmenoval „Malé letní blues“. Dalším zfilmovaným románem Václava Čtvrťka byl veselý klukovský příběh „My tři a pes z Pětipes“, který režíroval O. Koval a scénář napsal M. Šimka v roce 1971. Většina prózy Václava Čtvrťka nesla výrazné pohádkové motivy a sám Čtvrtek tvrdil, že se realita míchá s pohádkou. Proto mnoho jeho próz bylo zfilmováno, ať hranou či animovanou technikou.

Co se týče samotné pohádkové tvorby, vycházel Václav Čtvrtek z tradice lidových pohádek a inspirovali ho např. osobnost J. Wericha či J. Lady. V roce 1948 vydal svou první pohádkovou knihu s ilustracemi O. Sekory, která se jmenovala „Lev utekl“ a inspirací pro ni byly příběhy vymyšlené pro Čtvrťkova syna. Mnoho hlavních hrdinů „Večerníčkovských“ seriálů již objevilo v dřívějších Čtvrťkových pohádkových knihách. Např. postavy Vepříka a kůzlete se objevovaly v časopise Sedmihlásek v letech 1947 – 1948 a poté i v rozhlasovém seriálu. Mnoho pohádkových děl Václava Čtvrťka bylo zpracováno jako divadelní loutkové představení, např. Budulínek v roce 1957 či Honza, čert a Kašpárek v roce 1956. V roce 1960 byly vydány knižně „Pohádkové příběhy kominíka Valenty“ s obrázky S. Červenkové. Čtyři díly byly pak vysílány o Vánocích roku 1976 v televizi podle scénáře Š. Haničincové a D. Měskové v režii S. Simonové.

V roce 1964 se zrodil námět k pohádkám o vodníku Česílkovi, který během následujících let neustále měnil svou podobu. Jako loutka od J. Lamky vystupoval v animovaném filmu scénáristů A. Juráskové a M. Nápravníka a režiséra A. Zapletala, který byl televizním divákům představen poprvé v roce 1968. Třináct dílů loutkových „Příběhů vodníka Česílka“ bylo natáčeno v česko-švýcarské koprodukcí. Tyto příběhy sledovaly děti v Evropě i Americe. Knížek o Česílkovi vyšla celá řada a ilustrovalo ji mnoho vynikajících výtvarníků. Česílko se také objevuje i v jiných knihách Václava Čtvrťka, např. „Jak ševci zvedli vojnu pro

červenou sukni“ s ilustracemi M. Jágra či v knize „Cesty formana Šejtročka“, kterou ilustroval Z. Miler.

V tvorbě Václava Čtvrťka je velice důležitým místem město Jičín, který se stal opravdovou kulisou Čtvrťkových pohádek. Situuje tam většinu svých příběhů, zvláště těch známých „Večerníčkových“, o formanu Šejtročkovi, o Kubovi a Stázině a samozřejmě o Rumcajsovi, Mance a Cipískovi. Je to asi tím, že tam Václav Čtvrtek strávil většinu svého dětství se svým dědečkem Václavem Fejfarou, který mu vyprávěl spoustu pohádek. Jičín nejvíce proslavily příběhy o Rumcajsovi, ke kterým daly podnět zase vyprávěnky Čtvrťkova tatínka. První předobrazy Rumcajse se objevily roku 1947 v rádiových pohádkách, dokonce už měl i hospodyňku Manku a bydlel na Jičínsku, ale přesnou podobu dostal o mnoho let později v pohádkách pro časopis Mateřídouška a časopis Květy, kde se dokonce objevila i první Rumcajsova podoba od M. Troupa. Ovšem nejznámější podobou příběhu o Rumcajsovi je animovaný seriál pro televizní Večerníček, poprvé uvedený roku 1967. V roce 1969 se s pohádkami o Rumcajsovi seznámili i rozhlasoví posluchači a ve stejném roce vyšla i jejich sešitová podoba.

Čtvrťkova tvorba byla pro televizní „Večerníček“ naprosto zásadní. Jeho poetický svět plný skřítků, vodníků, víl a dalších pohádkových postav těší děti dodnes jak v knižní podobě, tak v nezapomenutelných animovaných seriálech, které dodnes běží na televizních obrazovkách. Bohužel po smrti Václava Čtvrťka byla jeho tvorba poněkud zdevalvována a rozdrobena zbrklou snahou jeho manželky vše vydat a tím vyšly na veřejnost i práce nehotové, nedokončené. Ovšem ta, kterou sám korigoval a dával k vydání sám a podle svého úsudku je skvělá, milá a poetická, plná lyriky a sofistikovaného humoru, který uměl potěšit nejen děti, ale i dospělé, a Čtvrtek se tak stal fenoménem české dětské literatury, která ovlivnila několik generací.

3.2 Václav Bedřich – režisér

Václav Bedřich se narodil roku 1921. Jako animátor začínal v AFITu (Ateliér Filmového triku) a v roce 1948 debutoval jako režisér, spolu s Jaroslavem Možíšem, kdy spolu natočili celou řadu agitek, reklam a krátkých kreslených moralitek. V zakázkovém oddělení

kresleného filmu natočil pro Gene Deitche jako vedoucí animátor a režisér desítky dílů amerických seriálů, např. „Pepek námořník“ či „Tom a Jerry“.

V roce 1952 natočil půvabný lyrický film určený dětem „O stromech a větru“, výtvarníkem byl O. Sekora, ve kterém malým divákům vysvětloval význam stromů v přírodě. Rok poté zrežíroval kreslenou pohádku „Hrnečku vař!“ s kresbami C. Boudy a v roce 1956 následoval film „Čert a Káča“ na motivy pohádky B. Němcové a na základě ilustrací J. Lady. Roku 1957 se Václav Bedřich režisérsky podílel na krásné bajce na námět M. Pavlíka „Kohout světapán“ s textem tehdy mladého básníka K. Šiktance. Koncem padesátých let začal natáčet řadu filmů pro americkou společnost již zmíněného Gena Deitche, např. „Šťastný lev“, „Samson a Dalila“ aj.

V šedesátých letech vytvořil několik filmů, typických crazy-grotesek, např. s filmem „Čtyřicet dědečků“, film podle lidového vyprávění, slavil spolu s výtvarníkem filmu M. Štěpánkem roku 1962 mezinárodní úspěch. O rok později vytvořil krásnou satiru na americké westernovky „Poslední výstřel“, výtvarník V. Hlavatý, a triptych příběhů Stivensova „Kamenáče Billa“ opět s výtvarníkem M. Štěpánkem. V jeho filmech se objevují témata společenská. Stejně jako Zdeněk Smetana vybírá si problémy etické, morální, které zpracovává s neopakovatelným humorem, nadsázkou a půvabnými gagy.

To uplatňuje i ve spolupráci s Vladimírem Jiránkem jako výtvarníkem v krátkých lidských minigroteskách, jako jsou Automatic (1975), „Dobré jitro“ (1975) či vynikající „Pivo přes ulici“ z roku 1974. Z jejich spolupráce také vznikl v letech 1978 - 1980 oblíbený seriál vysílaný v pořadu „Večerníček“ a dodneška uváděný a reprízovaný, „Bob a Bobek, králíci z klobouku“. Dalším „Večerníčkovským“ seriálem byl seriál „Maxipes Fík“, jehož osmadvacet dílů natočil s opět velmi osobitým výtvarníkem J. Šalamounem. Maxipes si okamžitě získal zájem a oblibu diváků, pro svůj dějový spád a neobvyklost. Co se týče „Večerníčků“ vytvořil jich celou řadu, ať jako režisér či jako výtvarník. Známým je určitě první animovaný seriál vysílaný v pořadu „Večerníček“ „Pohádky Ovčí babičky“ či známá „Víla Amálka“, na které se podílel výtvarně, „Maková panenka“ či „Štaflík a Špagetka“.

Přesto že byl Václav Bedřich vynikající kreslíř, objevil pro animovaný film mnoho šikovných výtvarníků, které přivedl k filmovému řemeslu a naučil je pochopit podstatu

animace. Jako animátor v podstatě přispěl k rozvoji různých technik a žánrů animace, protože byl neustálým experimentátorem a přesto, že byl spíše kreslíř a nejvíce tvořil technikou kreslené animace, vyzkoušel si i prostředí loutky, kde se nebál různých nových pokusů a metod. Jako filmař byl naprostý suverén a rozhodně velká osobnost českého animovaného filmu.

3.3 Zdeněk Smetana – režisér

Zdeněk Smetana začínal v ateliéru kreslených filmů Bratři v triku u Jiřího Trnky, což byla tvrdá, ale vynikající škola. Vyzkoušel si zde řadu profesí – konturistu, fázaře i koloristu, až zakotvil jako animátor a během velice krátkého období se společně s Jaroslavem Doubravou a Josefem Hekrdlou stal nejvyhledávanějším mistrem svého oboru. Jako animátor se podílel třeba na filmech Václava Brdečky „Hrnečku vař!“ a „Čert a Káča“, na skvělém filmu Eduarda Hofmana „Stvoření světa“ či na Kábrtově „Železném klobouku“. Tato práce ho naučila animačně charakterizovat povahu postavy, její náladu, její stav. Mistrně ovládnou různé animační techniky. Možnost vyzkoušet si různé filmové profese, jako scénárista, režisér, výtvarník a většinou všechny dohromady, zjistit animační možnosti vlastního výtvarného rukopisu a své fantazijní schopnosti, měl při tvorbě reklam a krátkých kreslených agitek. Díky nim si osvojil všechny polohy animovaného filmu a byl jako hotový autor připraven k tvorbě vlastních filmů.

Jeho prvním filmem byla v roce 1962 protikuřácká agitka „Jediná radost“. Agitka se liší od reklamy obsahem svého sdělení, je určitou výzvou k činu, přesvědčuje o něčem a většinou je moralizující, což Smetanovi sedělo. Zhostil se svého úkolu s vtipem a ironií, která se v pozdějších letech jeho tvorby stala jeho určitým rukopisem. Další vydařenou agitkou je „Láhev a svět“, na které je vidět značný Smetanův posun v animaci, protože mezi prací na agitkách potkal Gena Deitche a ve studiu kreslených filmů na Florenci s ním začal spolupracovat na seriálu „Krazy Kat“. Zde dokončil své animační vzdělání, do detailů se seznámil s technikou kreslené animace a naučil se pracovat s metaforou a nadsázkou. Na agitce „Láhev a svět“ je vidět jasný posun, schopnost dokonale využít svůj výtvarný rukopis

ke sdělení vlastního pojetí světa a etických a morálních hodnot. Toto jeho pojetí je naprosto uceleným názorem, který sděluje okolnímu světu pomocí vynikajícího filmového řemesla.

Zdeněk Smetana se na začátku vlastní tvorby soustřeďuje témata odkrývající lidské slabosti, neřesti a nedobré vůle. Podobně jako v agitce „Láhev a svět“ odkrývá je i v dalších moralitkách, např. „Romaneto“ či „Větec“. Je schopen, bez použití komentáře, pouze pohybem rozehrát jednu postavu s jednou rekvizitou takovým způsobem, že divák okamžitě vidí vnitřní svět postavy, její charakter, citové rozpoložení, prostě celý vnitřní svět. A tato schopnost je základem jeho mistrovství a zásadním stavebním prvkem jeho filmů.

Ve svých dalších filmech se Zdeněk Smetana snaží o kreslenou pantomimu. Sám se k tomuto tématu vyjádřil v časopise „Film a doba“ 1964, roč. 1.4., strana obálky (citát z knihy: Hádková, Jana. *Zdeněk Smetana*, 1. vyd., Praha 1980: Čs. filmový ústav – odbor filmových informací), cit: „*Pokouším se o psychologické herecké vyjadřování v kresleném filmu. Pouze zdánlivě to odpovídá hereckému projevu v hrané kinematografii. Snažím se ve svých filmech o hereckou a výtvarnou zkratku.*“ Která by ovšem nic neznamena bez významu obsaženého ve Smetanových filmech. Jelikož je autorem lidským, za témata mu slouží etické a morální problémy světa kolem něj. Např. ve filmu „Lukostřelci“ sledujeme konflikt partnerských vztahů a vůbec vztahů jednotlivce ke společnosti. Tento námět rozvíjí dál ve filmech „Rondo“ či „Julie a Romeo“.

V dalších filmech „Konec krychle“ a „Amoroso funebre“, které vznikly v sedmdesátých letech, nezobrazuje již vnitřní konflikty hlavních hrdinů, ale postoj jedince k životu, ke společnosti, např. ve filmu „Konec krychle“ je tématem špatná vlastnost jedince, která je vlastně chybou doby a společnosti, její specifickou vadou. Tím se Zdeněk Smetana ve své tvorbě posouvá k moralitě celé společnosti, odkrývá její špatné a negativní vlastnosti.

Zajímavým rysem moralit Zdeňka Smetany je samotné jejich ztvárnění. Groteskně lyrická podoba Smetanových filmů je zvláštním způsobem vtípně smutná, tragická a komická se mísí dohromady. Vážnou myšlenku sděluje nenásilnou humornou formou, kdy hrdina je osamělý směšný tragik, kterého autor postavil do absurdní komické situace, se kterou si hrdina musí poradit tak, jak umí. Přesně toho využil i ve svých seriálech pro děti, jeho postavy jsou roztomilý skřítkové, malé čarodějnice či děti, které v něčem působí velice osamocené a

ztraceně v poetickém světě kolem. Jsou postaveny do absurdních situací, se kterými si poradí, jak umí, ale většinou vše dopadne dobře, morální hodnoty jsou zachovány a čisté přátelství vyhrává. To vše sděluje Zdeněk Smetana svým půvabným výtvarným rukopisem, který

jakoby nekorespondoval se závažností témat, ovšem báječně vyhovuje autorově schopnosti výtvarné zkratky a gagu.

Nejznámější a nejoblíbenější z tvorby Zdeňka Smetany jsou filmy a seriály pro děti, se kterými začal v druhé polovině šedesátých let, tedy v době, kdy se u nás začala seriálová tvorba rozvíjet. V třicetidevítí dílném seriálu „Pohádky z mechu a kapradí“ využil Smetana všechno své mistrovství. Nenásilnou formou představoval dětem v postavách Křemílka a Vochomůrky základní etické hodnoty a vztahy v poetickém lyrickém světě přírody a skvěle si tak porozuměl s autorem scénáře – Václavem Čtvrtkem, se kterým pak dlouhá léta spolupracoval na dětských seriálech. V sedmdesátých letech pokračoval v seriálech se skřítky „Rákosníček a hvězdy“ a navázal na „Pohádky z mechu a kapradí“ filmem „Jak pan Čárka a pan Tečka trápili se dokolečka“, kde postavil proti sobě protichůdné postavy, což se stalo jeho oblíbeným námětem.

V tvorbě pro děti pokračoval celovečerním filmem „Malá Čarodějnice“ a seriálem „Kubula a Kuba Kubikula“ či seriálem „Štaflík a Špagetka“ a samozřejmě mnoha dalšími. Na všech těchto filmech či seriálech se podílel jak výtvarně tak režisérsky a ze začátku také animátorsky. Bezesporu patří k nejzásadnějším osobnostem českého animovaného filmu a tak oprávněně dostal titul – zasloužilý umělec.

3.4 Radek Pilař – výtvarník

Na seriálech a pohádkách vysílaných v televizním pořadu „Večerníček“ se podílela celá řada vynikajících výtvarníků a je těžko z nich vybírat nejlepšího. Každopádně Radek Pilař je jeden z nejznámějších a několik generací diváků „Večerníčku“ ho má zapamatovaného hluboko v povědomí, nejen pro jeho osobitý rukopis ale i pro zvláštní poetický půvab a cit pro barvu.

Radek Pilař se narodil roku 1931. Studoval na AVU, kterou však po rozepřích se svým profesorem nedodělal. V roce 1963 se účastní III. bienále v Paříži, kde se seznamuje s tvůrci pop-artu a kolektivní prací. V té době ovlivněn prací McLarena a vytváří první filmové experimenty. Spoluzakládá dětské časopisy Mateřídouška a Sluníčko, kam přispívá kresbami a vzniká jeho první překládací knížka „Rybky, ptáčci, proměňáčky“, za originální řešení této knihy získává patent od Státního patentového úřadu. A v těchto letech také vytváří první snímky pro Krátký film a ČS televizi.

V roce 1965 vytváří s režisérem Václavem Bedřichem skvělou znělku k televiznímu pořadu „Večerníček“, která se stane nejčastější, nejdéle vysílanou a také nejčastěji vysílanou znělkou v dějinách České televize. A rok na to začíná pracovat na seriálu „O loupežníku Rumcajsovi“ s režisérem Ladislavem Čapkem. V roce 1967 natáčí písničkový film podle vlastního námětu „Písnička pro Sklíčka“, který je velmi výtvarný, poetický spíše než založený na ději a příběhu, a možná právě z toho důvodu byla zamítnuta realizace jeho druhého filmu. Ovšem o rok později bylo z politických důvodů zrušeno jeho členství v SČSVU. Ovšem seriál „O loupežníku Rumcajsovi“ měl obrovský úspěch a v polovině sedmdesátých let jsou Pilařovi ilustrace vydávány ve více pětadvaceti zahraničních nakladatelstvích.

Ovšem sedmdesátá léta jsou pro Radka Pilaře smutná, byla mu zakázána účast na mnoha výstavách a Krátký film odmítl několik jeho filmů. Až kolem roku 1976 se tato hradba prolomuje a Pilař může uskutečnit výstavu v Chebu a dokonce vycestovat do Japonska. Za scénář k seriálu „Kluci, pozor!“ dostává cenu Českého literárního fondu a po ní následuje mnoho ocenění doma i v zahraničí.

Začátkem osmdesátých let odjíždí do Švédska, kde je kladně přijat film „The Time“, na kterém spolupracuje se svými švédskými přáteli a Svenska film na jeho realizaci uvolňuje peníze. V dalších letech natáčí ve Švédsku film „V jablíčku bydlí panenka“ a začíná experimentovat s kamerou a začínající počítačovou animací. Pracuje také na seriálu „Pozrite sa!“ ve slovenském filmu. V roce 1985 se stává spoluzakladatelem kabinetu animované tvorby na FAMU. Koncem osmdesátých let se stále více věnuje videu a jeho využití ve výtvarném umění. Organizuje výstavy tvůrců audiovizuálních děl a počítačové animace a v roce 1991 zakládá katedru animované tvorby a videa na FAMU a ateliér videotvorby na FaVU v Brně. Začátkem devadesátých let vyhrává spoustu cen, zvláště v zahraničí na

festivalech zaměřených na video-tvorbu. Česká televize konečně začíná vysílat jeho starší animované filmy, které ležely dlouho v archivu a jeho volnou tvorbu videa. V roce 1993 Radek Pilař umírá.

Z výše uvedených informací je jasné, že Radek Pilař byl osobností se širokým rozpětím a ohromným talentem, který dokázal přijímat nové techniky a postupy ve výtvarném umění. Jeho absolutní talent se projevil nejen ve výtvarné tvorbě pro děti, ať té „Večerníčkovské“ tak třeba té knižní, ale i v jeho volné tvorbě, kdy se nebál pracovat s moderními prostředky. Také se nesporně zasloužil o rozvoj českého animovaného filmu.

3.5 Ostatní neméně významní tvůrci

Na tvorbě seriálů vysílaných „Večerníčkem“ se podílelo mnoho tvůrců v mnoha různých profesích a všichni do jisté míry přispěli k charakteru tohoto pořadu. Je opravdu těžké z nich vybrat ty podstatnější, ty, kteří přispěli větší měrou ke kvalitě tohoto pořadu.

Co se týče výtvarníků, je rozhodně nutné připomenout osobnost Adolfa Borna, který svým nezaměnitelným rukopisem ztvárnil Macha a Šebestovou, další legendární seriál, který se ve „Večerníčku“ objevil. Adolf Born byl třetinou vynikajícího autorského tria: Born-Doubrava-Macourek, kde Adolf Born dělal výtvarno, Jaroslav Doubrava animoval a Miloš Macourek psal autorské scénáře. Tato trojice se proslavila především krátkými animovanými filmy pro dospělé, např. „Co kdyby“ z roku (1972), „Ze života ptáků“ (1973), „Nesmysl“ (1974), „Hugo a Bobo“ (1975), „Ze života dětí“ (1977) či „Servis“ (1973). Jedná se o krátké moralitky, zaměřené na špatné povahové vlastnosti lidí v naší společnosti. Námětově připomínají agitky Zdeňka Smetany či Václava Bedřicha. Tomuto stylu také skvěle vyhovuje výtvarno Adolfa Borna, jehož rukopis se vyznačuje skvělou zkratkou a smyslem pro nadsázku.

Mnoho tvůrců animovaných seriálů prošlo většinou více profesí, např. Zdeněk Miler je známým výtvarníkem i režisérem a natočil mnoho filmů pro Krátký film. Jeho snad notoricky známým filmem jsou příběhy o Krtkovi, určené nejmenším divákům. Původně působil jako animátor ve Zlíně a po válce přešel jako kreslíř do Prahy. S bratry Bláhovými debutoval na

filmu podle námětu J. Wolkera „O milionáři, který ukradl slunce“ v roce 1948. Natočil nespočet filmů, na některých se podílel jako výtvarník, např. „Kalamajka“ v režii H. Týrlové v roce 1957, a na některých režisérsky i scénáristicky, např. „Kdo je nejmocnější“ v roce 1952. Svou tvorbu však orientoval na nejmenší diváky a začátkem šedesátých let vytvořil trilogii o štěňátku, kde ideově navázal na Krtka.

Dalším podstatným „Večerníčkovským“ režisérem byl Břetislav Pojar. Byl to režisér – animátor a pro „Večerníček“ natočil seriál „Dášeňka“ podle předlohy J. Čapka s hraným úvodem a animovanou pohádkou s kresbami M. Štěpánka. Také převzal režii nad seriálem „Jája a Pája“. Dnes vede Břetislav Pojar katedru animovaného filmu na FAMU.

Současnou režisérkou oblíbeného „Večerníčkovského“ seriálu „Z deníku žáka 3. bé aneb Edudant a Francimor“ je Jaroslava Havetová. Seriál vznikl podle předlohy K. Poláčka a scénář napsala A. Munková a J. Munk. Výtvarně se na něm podílel vynikající výtvarník Vratislav Hlavatý.

Ovšem režisérů, kteří se podíleli či podílejí na tvorbě animovaných seriálů je celá řada. Mnoho z nich je i výtvarníkem, animátorem či obojím, např. G. Seko, S. Látal, L. Čapek, V. Marešová, K. Trlica, I. Novák, I. Renč a mnoho mnoho dalších.

Důležitou profesí ve vysílání „Večerníčku“ byla a je profese dramaturga. V historii „Večerníčku“ se vystřídala celá řada dramaturgů, kteří zanechali na tomto pořadu svou stopu, někteří pozitivní jiní o něco horší. Určitě je nutné připomenout osobnost M. Nápravníka, I. Povejšilové, Z. Storchy, K. Krejčí či J. Jaroše.

Pro televizní „Večerníček“ je podstatná také hudba, která tvoří neodmyslitelnou součást seriálů. Vystřídala se zde velmi pestrá paleta vynikajících hudebních skladatelů, např. P. Skoumal, J. Celba, P. Hapka či E. Viklický.

4 NĚKTERÉ OBDOBNÉ POŘADY VE SVĚTĚ

Pořady podobné českému „Večerníčku“ jsou spíše typické pro bývalé země východního bloku, na západě jsou televizní pořady pro děti vysílány spíše dopoledne či odpoledne ve více minutových příbězích.

Např. v USA jsou to „cartoons“, někdy i půlhodinové většinou kreslené příběhy se známými a oblíbenými postavičkami, které vysílá snad každý americký televizní program. „Cartoons“ jsou vysílány brzy po ránu a po odpoledne, kdy se vrací děti ze škol a školek. Tento vysílací čas i stejný typ pořadů je dnes už znám i našim malým českým divákům, protože všechny české televizní organizace tento způsob vysílání dětských pořadů ve stylu „cartoons“ přejaly. Naštěstí to neovlivnilo vysílání „Večerníčku“, který se stále drží na našich obrazovkách. Stejně je tomu i ve většině ostatních bývalých zemí východního bloku.

Jiná situace však nastala v bývalém SSSR, který se rozpadl a s ním i sovětské televizní pořady.

4.1 „Rozprávky na dobrou noc“

„Rozprávky na dobrou noc“ je slovenský pořad určený dětem a je to asi nejbližší příbuzný českého „Večerníčku“. Vysílán je denně kolem osmnácté hodiny a také dramaturgickou skladbou značně připomíná „Večerníček“. Převažují animované seriálové bloky, vysílané v krátkých dílech každý den, podvečerní pořad začíná kreslenou znělkou. Vedle české a světové produkce se na slovenských televizních obrazovkách samozřejmě objevují i domácí pořady.

V čem se však slovenské „Rozprávky na dobrou noc“ liší, je právě již zmíněná znělka. Není, jak to známe z našeho „Večerníčku“ stále stejná a neměnná. Na Slovensku vítá večer děti starý dědeček, který chodí na začátku pořadu rozsvěcet a na konci zhášet hvězdy na obloze. Tento děda žije v krajině, která se mění podle aktuálního ročního období. V zimě je zasněžená, na jaře rozkvetlá apod.

Mnoho ze seriálů, které slovenské „Rozprávky na dobrou noc“ vysílají, mohli vidět i čeští diváci, např. „Meduška“ (autor E. Čepčková) poprvé v ČST v roce 1972, ve stejném roce i seriál „O Piháčkovi“ (autoři Z. Cholek a V. Bárta). Dalšími slovenskými seriály jsou třeba „Indiánské pohádky“, „Neuvěřitelné příhody pana Jakuba a jeho červené Barborky“, „Filmárik a Filmuška“ či „Blýskáček a Hromotluk“. I z tohoto velmi sporého výčtu je jasné, že se na Slovensku natáčí celá řada animovaných filmů a seriálů, mnoho z nich vzniká také ve spolupráci s českými tvůrci a studii.

4.2 „Spokojnoj noči, malyši!“

V bývalé sovětské televizi byl „Spokojnoj noči, malyši!“ jedním z nejstarších pořadů pro malé diváky, ovšem od českého „Večerníčku“ se velice lišil a možná to je důvod, proč se příliš ruských seriálů ve vysílání našeho pořadu „Večerníček“ neobjevuje. „Spokojnoj noči, malyši!“ trval celých patnáct minut, což je pro náš pořad trochu dlouho.

Stejně tak se lišil i dramaturgicky. Každý den se v pořadu objevoval živý vypravěč, který dětem vyprávěl jejich večerní pohádku. Bohužel tento systém měl svá úskalí a těmi byl vypravěčský um toho určitého herce. Např. velikou oblibu si získala V. Jeremenková, známá dětem jako teta Líza a vystupující s loutkou kluka Tarasíka. Ovšem ne všechny herecké osobnosti zachovávaly jistou úroveň, tak mnoho dílů „Spokojnoj noči, malyši!“ za mnoho nestálo. Občas vyprávění ilustrovaly statické obrázky jako v českém „Večerníčku“, občas se tam objevila animovaná pohádka. Některé z nich se dostaly i do naší televize.

„Spokojnoj noči, malyši!“, což v překladu znamená „Dobrou noc, maličci!“

4.3 „Abendgrüsse“

Tento pořad je německým „Večerníčkem“ a je vysílán již od roku 1960 v bývalé NDR. Hlavní postavou je tradiční Sandmännchen. Což je legendární Pískový panáček, který prý uspává děti tím, že jim sype do očí jemný písek. Tato postava je známá také českým čtenářům z knihy „Sandman“ britského autora Neila Gaimana a následně z několikadílného vynikajícího komixu, vytvořeného podle této knihy.

Přestože znělka německého „Abengrüssenu“, v překladu „Večerní pozdravy“, je úplně jiná než českého „Večerníčku“, každý den vysílání se mění, Sandmännchen se do televizního studia dostává pokaždé jinými dopravními prostředky a na konci pořadu se s dětmi vždy loučí jiným způsobem, žije s dětmi ve velmi úzkém kontaktu a děti ho mají rády, jak je patrné z dopisů, které chodí do redakce německé televize.

Také náplň jednotlivých pořadů se liší. Vysílání „Abendgrüssenu“ probíhá sice již od roku 1970 každodenně, ovšem nemá vždy podobu seriálových bloků jako u nás, často se objevují různé aktuality a reportáže, čímž není úplně dodržena idea tradiční „uspávanky“.

Z německé produkce lze jmenovat např. seriály „kapitán Pöttken“, „Příhody mluvících zvířátek“ či „Německé pohádky“.

4.4 „Esti mese“

Televizní pořad „Esti mese“ je maďarská varianta českého „Večerníčku“. Maďarské děti uspává každý den kolem devatenácté hodiny. Tím se dost našemu pořadu velice podobá. „Esti mese“, v překladu to znamená „Večerní pohádka“, má svého stálého průvodce, kterým je loutka dětmi velmi oblíbeného medvídka Teddyho, který se na začátku pořadu představí, vyčistí si zuby a jde do pokoje, kde si zapne televizor. Pak následuje podvečerní pohádka. Po skončení této pohádky jde medvídek Teddy spát. Taková je tedy znělka maďarského televizního pořadu „Esti Mese“. Od „Večerníčkovské“ znělky se liší tím, že je proměnlivá jako např. v německé variantě.

K nejznámějším autorům maďarských pohádek vysílaných v televizi beze sporu patří Agnes Balintová, s jejíž tvorbou se mohli seznámit i čeští diváci v seriálu „O Kokrháčkovi a Kdákalce“, který se vysílal v ČST v sedmdesátých letech.

4.5 Polská varianta

V Polsku je vysílání televizní „uspávanky každodenní“, vždy kolem devatenácté hodiny a jednotlivé dny jsou zasvěcovány hrdinům různých seriálů polské i zahraniční produkce. Jeden

den je vždy vyhrazen i českým pořadům, takže polské děti znají např. Rumcajse či Vochomůrku s Křemílkem velice dobře. Václav Čtvrtek dokonce, někdy v sedmdesátých letech, obdržel cenu polských dětí „Řád úsměvu“ a postava Rumcajse zase „Čestný odznak ochránce přírody“.

V Česku jsou polské seriály také velice známé, dnes už i druhá řada, možná ne tak zdařilá jako ta první, „Bolka a Lolka“, dalšími jsou třeba M. Terlikowské „O husičce Balbínce“ či seriál „Náš děda“.

5 POZITIVA NEGATIVA „VEČERNÍČKU“

Televizní pořad „Večerníček“ poskytl prostor pro rozvoj dětského animovaného seriálu, který v bývalé Československé socialistické republice dosáhl opravdové profesionality a vysoké umělecké úrovně. Na tvorbě pořadu se podílely opravdové osobnosti a v podstatě každý, kdo se tomuto oboru věnoval, s nějakým způsobem na animovaných seriálech pro „Večerníček“ podílel. Díky tomuto pořadu vyrostla generace opravdu vynikajících tvůrců animovaných filmů, protože pro tvorbu seriálů natáčených pro „Večerníček“ zde existovala vybavená studia, ať na kreslený či loutkový film, a vznikala další, např. Prometheus v Ostravě. Ať v Krátkém filmu či studiu Bratří v triku mohli tak tvůrci „Večerníčků“ točit vlastní tvorbu či filmy pro distribuci. Byl tu zkrátka prostor pro tvorbu animovaných filmů a dostatek schopných lidí, které tento obor zajímal a bavil.

Poptávka po „Večerníčkových“ seriálech byla obrovská, bohužel tak moc, až v podstatě zdevastovala samotnou tvorbu, i když se to zdá divné. Nebylo snadné uspokojit poptávku po animovaných seriálech, která neustále rostla, aby se stihlo natočit dostatek „náplně“ pro „Večerníček“, častokrát se slevilo z kvality natáčeného seriálu. Česká televize během času přestala také poskytovat dostatek peněz, a tak z časových a finančních důvodů byla nadřazena kvantita kvalitě a u toho zůstalo do dnes.

Hlavní příčinou devalvace je však televizní obrazovka. Precizně vytvořený film, který vypadá skvěle na velkém filmovém plátně, na televizní obrazovce působí nahuštěně a „přeplácane“. Proto je lepší, filmy a seriály určené pro televizi zjednodušovat, např. pozadí nepotřebuje být tak detailně prokreslené, postavy i scéna stylizované, lepší je používat méně barev a jelikož je „Večerníček“ určen dětem, nemusí být seriál příběhově složitý, není potřeba vybroušených gagů a ani tak precizní animace. A pro každého autora je lepší pracovat pro televizi za jisté peníze než sám na sebe v nejistých podmínkách, kdy, speciálně v dnešní době, je těžko se klasickou animací a vlastními filmy uživit.

V dnešní době je tedy spíše výjimkou vidět na televizních obrazovkách ve „Večerníčku“ kvalitní animovaný seriál, který by byl umělecky i řemeslně hodnotný. Rozhodně to není tím, že by v České republice chyběli tvůrci profesionálně schopní i umělecky talentovaní, spíše nemají prostor a možnosti je v tvorbě pro Českou televizi prosadit.

6 ZÁVĚR

Televizní pořad „Večerníček“ je velmi specifický a v historii vysílání České televize nemá obdoby, a i v zahraničí se najde jen málo podobných pořadů. „Večerníček“ je jedním z nejsledovanějších a nejdéle vysílaných pořadů v dnes České televizi. Seriály, ve „Večerníčku“ uvedené, byly kolikrát jediným vývozním artiklem v historii dnešní České republiky.

Na „Večerníčku“ vyrostlo několik generací nejen autorů a tvůrců pořadů zde vysílaných, ale také generací diváků, kterým se „Večerníček“ zapsal do paměti a rádi se na něj podívají i v době své dospělosti. Je zajímavé sledovat, jak se z původně dětské televizní „uspávkanky“ stal klasický „family program“, který dokázal uspokojit i vkus dospělého diváka.

Dalším specifikem tohoto pořadu je fakt, že díky němu zde vznikl prostor pro rozvoj animované tvorby v České republice a je opravdu málo autorů tohoto oboru, kteří by se na „Večerníčku“ nepodíleli a právě díky tomu samému pořadu byla umělecká animovaná díla devalvována na v podstatě „tovární“ výrobu, bez ohledu na kvalitu pořadu. Tento paradox, který nastal ve vývoji „Večerníčku“ je logický a byl v podstatě nevyhnutelný. Takže pořad, který měl dětský animovaný seriál podporovat, ho zdevastoval.

Televizní pořad „Večerníček“ je opravdu velmi ojedinělý, bohužel existuje jen málo podkladů a informací o něm, a to i přes jeho velkou oblibu u divácké obce. Určitě je to škoda a stálo by za to se fenoménu „Večerníček“ více věnovat.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] HÁDKOVÁ, Jana. *Zdeněk Smetana*, 1.vyd., Praha 1980: Čs. filmový ústav – odbor filmových informací

[2] FERBAR, Zdeněk. *Některé problémy televizní dramaturgie: z prací posluchačů dramaturgie FAMU: Dufek, Jiří: Večerníček v ČS. televizi*. 1. vyd., Praha 1975: Státní pedagogické nakladatelství

[3] TIBITANZL, Jiří. *Panáčci na plátně*. 1. vyd., Praha 1989: Čs. filmový ústav

[4] KŠAJTOVÁ, Marie. *Velký příběh večerníčku*. 1. vyd., Praha 2005: Albatros, ISBN 13-865-005

[5] POŠ, Jan, *Český animovaný film 1934 – 1994*. 1. vyd., Praha 1994: Ministerstvo kultury ČR, KF a. s. a ateliéry Zlín a.s.

[6] BÍLKOVÁ, Eva, *Okolo Řáholce. Povídání o Jičíně, Václavu Čtvrtkovi a jeho díle*. 1. vyd. Jičín 2002: Městská knihovna v Jičíně, ISBN 80-238-9204-5

[7] ARASOVÁ, Jindra, *Tvůrci animovaného filmu*. 1. vyd., Praha 1965: Čs. filmový ústav, 2348-64-ka-va

[8] SBOR AUTORŮ, *Radek Pilař*. 1. vyd., Praha 2003: Sloart, ISBN 80-7209-470-X

